

TANONCHIÁNY

AKISIPAROSOK egyre gyakrabban panaszoznak, hogy nem kapnak inast. Hiába függesztik ki üzleteik ajtajára, hogy „jó házból való fiú tanoncnak felvétetik“, nincsen elég jelentkező.

A kis- és kézművesipar utánpótlása az utolsó békeévekhez viszonyítva, állandó csökkenést mutat. Áfra Nagy János összehasonlítása szerint Magyarország foglalkozási statisztikája 6 ezrelék önálló kézművesiparost mutatott ki az 1913. évben. Az önálló iparúzóik száma az 1940. évben 21 ezrelékre emelkedett, ezzel szemben a tanoncok száma, ugyanezen időhöz viszonyítva, 105.000-ről 77.500-ra csökkent. Míg az utolsó békeévben 100 önálló iparosra 122 segéd és 66—70 tanonc jutott, addig az 1940. évben ugyanannyi iparosra mindössze 80 segéd és 37 tanonc esett.

Az iparostanoncok létszámának további csökkenéséről számol be az Ipartestületek Országos Központjának adatgyűjtése, amely szerint az 1941. évben Magyarországon— Erdélyt és Délvidéket is beleszámítva — 245.528 önálló iparos 99.460 tanoncot foglalkoztatott. A foglalkoztatottsági statisztika az 1942. év végével 265.362 iparosról és 91.419 inasról számol be. Az 1942. évi adatok alapján a múlt évben minden 100 önálló iparosra mindössze 25—26 tanonc jutott.

A tanonclétszám szembetűnő csökkenését mutatja a múlt és az azt megelőző évek ipartestületi adatainak összehasonlítása. A fővárosban a szegődtetek nőiszabó tanoncok száma 2387-ről 1296-ra, a férfiszabó iparban 595-ről 349-re, a lakatosiparban 1009-ről 803-ra, az asztalosiparban 519-ről 365-re, a hentes tanoncok száma pedig 398-ről 114-re esett vissza. Hasonló az elnéptelenedés a vidéken is. Újpesten 2544-ről 1692-re, Vácott 1715-ről 1145-re, Debrecenben 2424-ről 1655-re, Kolozsvárott 2530-ról 1033-ra, Nagyváradon 3356-ről 1099-re esett vissza a szerződöttetett inasok száma.

A kis- és kézművesipar utánpótlási válságát a gazdasági-, szociális- és társadalmi okokon kívül, a most folyó világháborúval összefüggő tényezők is befolyásolják, amelyek különösképpen az utóbbi évek szembeötlő tanonclétszám csökkenésének voltak közvetlen előidézői.

A kis- és kézművesipar utánpótlását az anyagilag kevésbé tehető társadalmi osztályok talajából meríti. A szülők főleg anyagi erők hiányában adják gyermeküket ipari pályára, abban a reményben, hogy az inasévek leszolgálatása után, mint iparossegéd, megkeresi fenntartását és nem szorul az amúgy is anyagiakban szűkölködő szülők támogatására.

A falusi lakosság korábbi munkásfeleslegeit részint a mezőgazdaság köti le, figyelemreméltó napszám mellett, más részüket a katonai szolgálat, meg a gyáripár szívja fel. Az ipartestületi kimutatások bizonyítják, hogy a korábban tanoncnak elhelyezkedő, szakipari munkát tanuló ifjúságot hogyan köti le a mezőgazdaság és a gyáripár a nem ritkán napi 8—10 pengős napszámberrel. A szülők, a katonai szolgálatra bevonult apa vagy más családtag keresetének elmaradásának pótlására szívesen adják gyermekeiket a ma jobban jövedelmező mezőgazdasági vagy gyári munkára, mint tanoncnak, mert ez a szakmájában szerzett ismereteinek gyümölcsét rendszerint csak olyan korban élvezzi, amikor a szülői fegyelem már meglazul.

A kis- és kézművesipari pályák jelenlegi elnéptelenedését a keresztény ifjak iránt megnyilvánuló kereslet is befolyásolja. Korábban a IV.—VI. középiskolát végzett ifjak gyakran kerestek elhelyezkedést az ipari pályán, sőt nem volt ritka az ipari pályán boldogulni kívánó érettségizett ifjú sem. Az ország örvendetes megnagyobbodása, a zsidóságnak az értelmiségi foglalkozásoktól visszaszorítása oly nagyfokú keresletet idézett elő a középiskolát végzettek körében, hogy nemcsak az ipari pályára szándékozókát térítették el elhatározásuktól, hanem gyakran a már elhelyezkedettek is a hivatalnoki pálya felé csábította. Felújult a magyar társadalomnak az

a régi beteges vágya, hogy inkább csekély fizetéssel postánál, vasútnál, katonaságnál vagy egyéb hivatalokban mint altiszt helyezkedjék el, mint ipari pályára menjen, ahol szorgalommal, kitartással és leleményességgel a javak bőségesebb áldását élvezheti. A tisztviselői pálya keresettségét növelte a nyugdíj, amelynek reményében az ifjúság a szabad pályán való boldogulást is feláldozza.

Társadalmunk egy része még mindig nem értékeli kellően az ipar és kereskedelmi pályán működőket. Ez Nyugaton már régen túlhaladott helyzet, míg nálunk még mindig fennáll. Még az iparos társadalmi értékelése él nem éri a középosztálybelieket gögös társadalmunkban, addig nehezen várható gyökeres javulás.

A középosztály gyermekeinek az ipari pályáktól való idegenkedését növelik a nevelőknek megfontolatlan kijelentései is. Gyakran halljuk: „ha nem tanulsz, inas leszel“, „ostoba vagy, mint egy inas“, stb. meggondolatlan-ságból fakadó, ma már rég túlhaladott és komolytalannak tűnő megjegyzések csak növelik az amúgy is érzékeny magyar társadalom előítéleteit a gyakorlati pályák iránt. A nyugati nemzeteknél különleges családi és társadalmi megbecsülés, ha az apa saját iparának vagy műhelyének nevelheti gyermekét. Kétségtelen, hogy a legtöbb leleményességet, a legtöbb mozgékonyt és önállóságot a szabad pályán mozgó ipar és kereskedelem igényli, mert a munka kivételezésével összefüggő vállalkozás sikerétől függ az iparos boldogulása és jövő helyzete.

A tanonctartásnak ma már egyik fontos követelménye a tanoncotthonok felállítása. Mindjobban lazul az a patriarkális kapcsolat, amely a múltban az iparos és tanonca között fennállott. Nemcsak a mai nehéz ellátási viszonyokra vezethető vissza, hogy az iparosok mind ritkábban veszik házukhoz tanoncikat, hanem a városias életmód is magával hozza, hogy az iparostanonc elhelyezéséről a szülői házon kívül a tanoncotthonokban kell gondoskodnunk. Itt helyezkedik tehát el az a tömeg, amely nem lakik szülőknél, vagy rokonoknál. De lelki és testi nevelése szempontjából is fontos, hogy egészséges és higiénikus otthonok álljanak rendelkezésre.

Szomorú az a kép, amely a tanoncotthonok vizsgálatánál elének tárul. Budapest területén 28 tanoncotthonban 1488 férőhely van, ami annyit jelent, hogy Budapesten csak minden 11-12-ik tanonc tud a tanoncotthonokban elhelyezkedni. Főleg ennek tulajdonítható a tanoncotthonok túlszűfolttsága és a az irántuk egyre fokozódó érdeklődés. Még szomorúbb kép tárul elének, ha a vidéki tanoncotthonokat tekintjük. A trianoni Magyarországon mindössze 21 városban volt ilyen intézmény mo férőhellyel, vagyis a vidék 60.011 tanoncának mo [hely állott rendelkezésére. E számok a gyáripár és a felekezetek által fenntartott tanoncotthonokat is magában foglalják.

Amíg a trianoni Magyarország vidékén 21 tanoncotthon volt nio férőhellyel, a visszacsatolt erdélyi területeken a városokban 912 tanoncot befogadó tanoncotthonok működtek, holott az erdélyi tanoncok száma az 1941. évben csak 12.272 volt. A román propaganda jól tudta, hogy a magyar kézben levő ipar elrománosításához a legbiztosabb út a tanoncotthonok ifjúságán át vezet.

A kis- és kézművesipar utánpótlási válságának megoldására a tanoncotthonok szaporításán kívül a gazdasági, szociális és társadalmi akadályok elhárítása is szükséges. A kis- és kézművesipar tanonchiányának megoldása nemcsak azért fontos, mert ettől az erősen nemzeti érzésektől átítatott társadalmi réteg jövő boldogulása függ, hanem azért is, mert ez a leghatásosabb módja annak, hogy a magyar ifjúsággal a gyakorlati pályákat megkedvel-tessük.

SZEGHALMI LÁSZLÓ